

Verantwoordelijke uitgever : Professor Louis Baeck,
Dekaan van de Faculteit der Economische en Toegepaste Economische Wetenschappen

De "Leuvense Economische Standpunten" worden opgevat als een vrije wetenschappelijke tribune waarin de stafleden van het Departement Economie en van haar onderzoekseenheid, het Centrum voor Economische Studiën, opiniërende studies en essays publiceren. De opzet bestaat erin om op bevestigelijke wijze een reeks van inzichtsverhelderende en beleidsoriënterende economische standpunten te brengen. Onze beweeglijke wereld heeft hieraan wel behoefte.

Dergelijke reeks zal uiteraard verschillende opines en denkstromingen brengen.

Leuvense Economische Standpunten zullen alleen de visie van de auteur vertellen. Zij kunnen dus niet doorgaan als de visie van een instelling.

Adres voor bestellingen :

Centrum voor Economische Studiën
Van Benedenstraat 2B
B - 3000 LEUVEN

Telefoon : 016/22.10.33

Postcheque : 000-0544830-73

12. X. 1981

**CENTRUM VOOR
ECONOMISCHE STUDIËN**

**E. Van Evenstraat 2B
B-3000 LEUVEN**

LEUVENSE ECONOMISCHE STANDPUNTEN

1981/21

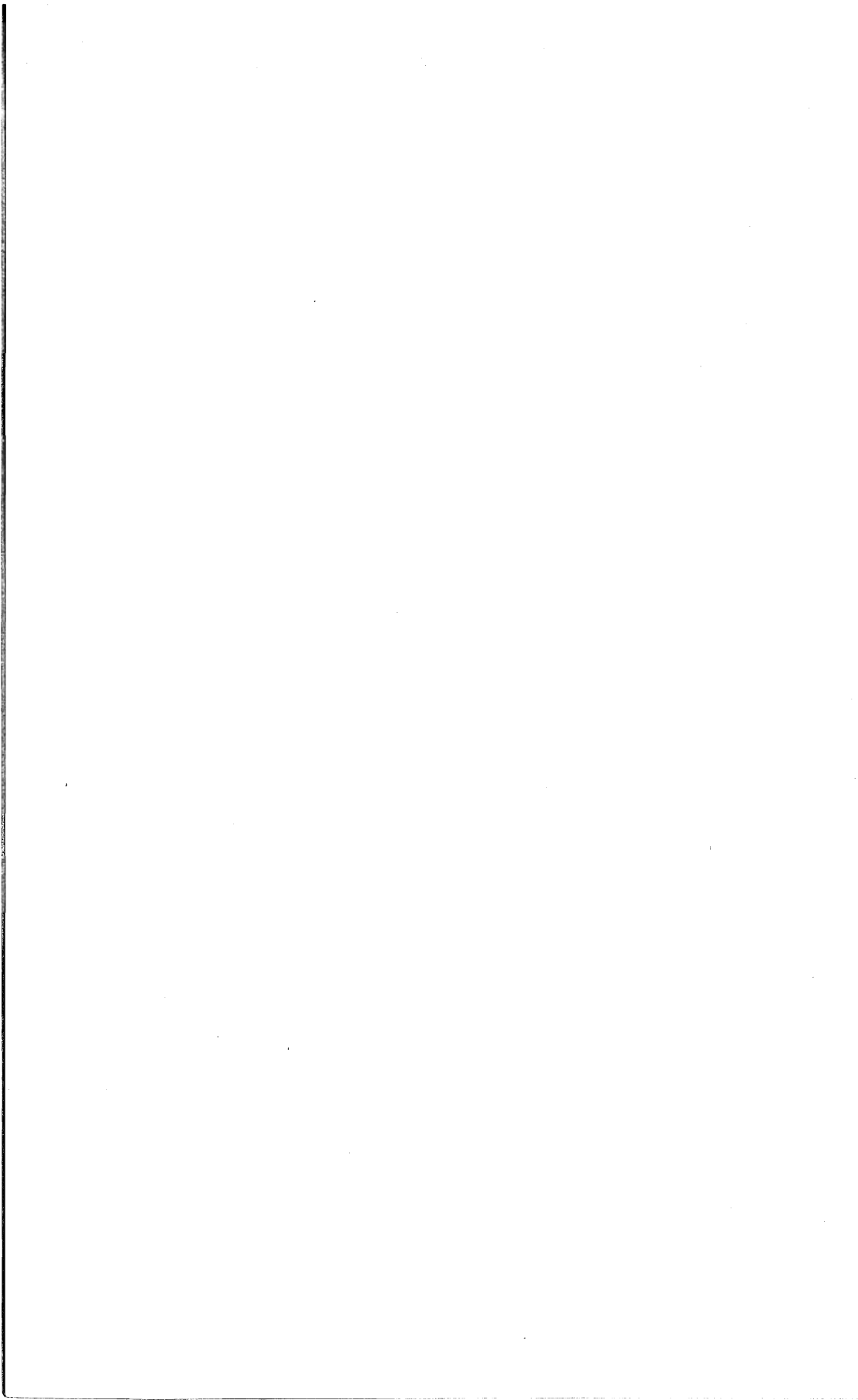
**RAMING VAN DE GEREGIONALISEERDE LOPENDE REKENING
VAN DE OVERHEID IN 1979**

**Paul VAN ROMPUY
Patrick VAN CAYSEELE**

September 1981

Dit onderzoek is een onderdeel van het project
"Economisch Federalisme" dat door het Onderzoeksfonds
van de K.U.Leuven wordt gefinancierd. De auteurs zijn
D. Heremans, P. De Grauwe, G. De Bruyne en Th. Peeters
erkentelijk voor de talrijke nuttige suggesties.

D/1981/2020/10

I. INLEIDING

De proeve van regionalisering van de lopende inkomsten en uitgaven van de overheid voor 1979 is een voortzetting van gelijkaardige studies van het C.E.S. die aan dit onderwerp werden gewijd (1).

De ramingen voor 1979 die hier werden aangeboden hebben een meer beperkt karakter in vergelijking met schattingen van de periode 1975-1978 omdat voor 1979 enkel de *lopende* uitgaven werden bestudeerd (2). Een volledige regionale uitsplitsing van de overheidsinvesteringen voor 1979 is vooralsnog onmogelijk wegens het ontbreken van gegevens omtrent enkele belangrijke posten.

De analyse van de lopende rekening van de overheid is anderzijds niet zonder belang, vooral in het kader van de uit de hand lopende nationale overheidsfinanciën. De vraag die in dit opzicht terecht kan worden gesteld is in welke mate de gewesten in positieve of negatieve zin bijdragen tot het nationaal overheidstekort.

Als leidraad voor de ramingen werd de methode gevolgd die uitvoerig behandeld wordt in het rapport dat betrekking heeft op de jaren 1975-1978. Deze laatste studie kwam tot stand dank zij de vruchtbare samenwerking met D. Weiserbs en A. Kervijn de Lettenhove van de U.C.L., in het bijzonder m.b.t. de schattingen van de regionale private consumptie en van de geregionaliseerde bijdragen tot en uitgaven van de sociale zekerheid (3).

De kritiek die van uiteenlopende zijde op de vroegere studies werd gebracht evolueerde van een aanvankelijk sterk emotioneel en politiek gekleurde reactie tot een nuchtere analyse. Een voorbeeld van deze laatste is de studie van M. Marée (4). Deze auteur waarschuwt terecht voor de voorbarige conclusies die men uit regionale macro-economische aggregaten zou afleiden m.b.t. de interregionale economische verhoudingen.

Een niet minder degelijke kritische en opbouwende analyse werd in 1980 gepubliceerd door de groep "Molière" die op nationale basis samengesteld was uit o.m. experts op het vlak van de publieke financiën (5). De aanbevelingen van deze groep waren o.m. gericht tot de overheid zelf ten einde een permanente regionalisering van de overheidsrekeningen op gang te brengen.

II. DE GEREGIONALISEERDE INKOMSTEN EN LOPENDE UITGAVEN VAN DE OVERHEID IN 1979

2.1. De geregionaliseerde inkomsten

De verdeelsleutels die voor het uitsplitsen van de inkomsten werden aangewend zijn gedeeltelijk gesteund op nieuwe berekeningen op grond van statistische gegevens voor 1979 en gedeeltelijk op extrapolaties van de verdeelsleutels die voor de periode 1975-1978 relevant werden geacht.

In tabel 1 wordt een overzicht gegeven van de verdeelsleutels van de inkomsten en de betrokken bedragen met telkens een aanduiding van de aard van de sleutel.

In de mate dat statistische gegevens voor 1979 beschikbaar waren, werden de verdeelsleutels herberekend. In tabel 1 werden deze nieuwe sleutels aangeduid met het symbool H. Bij gebrek aan statistisch basismateriaal voor 1979 werden de sleutels van vorige jaren doorgetrokken tot in 1979. Deze sleutels krijgen de vermelding E (extrapolatie). Zij stemmen overeen met de standaardoplossing uit de studie van 1975-1978 (6).

Het gemiddelde aandeel in de inkomsten van de overheid voor 1979 bedroeg 56,2 pct. voor Vlaanderen, 30,8 pct. voor Wallonië en 13 pct. voor Brussel.

2.2. De geregionaliseerde lopende uitgaven

Analoog met de inkomsten zijn de uitgavensleutels gesteund op een herberekening (H) voor 1979 of op een extrapolatie (E) van de sleutels van de periode 1975-1978.

De resultaten zijn weergegeven in tabel 2. Het regionaal aandeel in de lopende uitgaven van 1979 bedroeg 52,6 pct. voor Vlaanderen, 34,1 pct. voor Wallonië en 13,3 pct. voor Brussel.

2.3. De geregionaliseerde lopende rekening

Het saldo van de geregionaliseerde lopende rekening van 1979 komt voor in tabel 3. Ter vergelijking worden ook de resultaten weergegeven voor de jaren 1977 en 1978.

Het regionaal patroon van de lopende rekening heeft in de loop van de beschouwde jaren een belangrijke wijziging ondergaan. Ter herinnering dient aangestipt dat in 1975 Vlaanderen op de lopende rekening een overschot van 19 mld. BF boekte. Wallonië vertoonde in dat jaar reeds een tekort van 40 mld. BF daar waar Brussel een batig saldo van 4 mld. realiseerde (7).

Tabel 1 : Gewestelijke en nationale inkomsten van de overheid - jaar 1979 (in mld. BF)

		Vlaanderen		Wallonië		Brussel		Rijk	
		bedrag	sleutel	bedrag	sleutel	bedrag	sleutel	bedrag	weging (in pct.)
<u>1. Overheidsontvangsten</u>									
1.1. directe belastingen									
1. gezinnen	H.	289,992	0,562	154,284	0,299	71,724	0,139	516,0	36,837
2. vennootschappen	H.	52,808	0,574	24,194	0,262	15,088	0,174	92,0	6,567
1.2. indirecte belastingen									
1. BTW private consumptie	E.	91,504	0,545	54,567	0,325	21,826	0,130	167,9	11,986
2. BTW publieke consumptie	E.	7,084	0,562	3,453	0,274	2,067	0,164	12,6	0,899
3. BTW private investeringen	E.	17,517	0,599	7,984	0,273	3,743	0,128	29,2	2,087
4. BTW publieke investeringen	E.	8,099	0,502	6,099	0,378	1,936	0,120	16,1	1,151
5. BTW woningen	H.	16,780	0,569	7,511	0,295	1,171	0,046	25,5	1,817
6. Accijnzen	E.	42,674	0,545	25,448	0,325	10,179	0,130	78,3	5,589
7. Invoerrechten	E.	0,065	0,645	0,026	0,258	0,009	0,097	0,1	0,007
8. Registratierechten	E.	13,647	0,557	6,493	0,265	4,361	0,178	24,5	1,749
9. Verkeersbelasting	H.	5,264	0,560	3,046	0,324	1,090	0,116	9,4	0,671
10. Andere	H.	10,173	0,544	5,965	0,319	2,561	0,137	18,7	1,335
1.3. bijdragen sociale zekerheid	E.	227,934	0,567	129,042	0,321	45,024	0,112	402,0	28,699
1.4. ondern. en vermogensinkomen									
1. toeg. netto-huur	E.	11,562	0,470	8,610	0,350	4,428	0,180	24,6	1,756
2. intr., div., winst centr. overheid	H.	-21,978	0,544	-12,120	0,300	- 6,302	0,156	-40,4	2,884
3. intr. pensioenfonds	E.	2,800	0,560	1,395	0,279	0,805	0,161	5,0	0,356
4. intr., div., winst overige overheid	H.	10,790	0,562	5,260	0,274	3,148	0,164	19,2	1,370
Totaal inkomen		786,715		431,167		182,862		1400,7	100

Tabel 2 : Gewestelijke en nationale uitgaven van de overheid - jaar 1979 (in mld. BF)

Component	Vlaanderen		Wallonië		Brussel		Rijk	
	bedrag	sleutel	bedrag	sleutel	bedrag	sleutel	bedrag	weging (in pct.)
2. Overheidsuitgaven								
2.1. overheidsconsumptie								
1. bez. adm. centrale overheid H.	43,977	0,551	28,414	0,356	7,423	0,093	79,8	5,31
2. bez. adm. provincies E.	37,138	0,510	26,579	0,365	9,102	0,125	72,8	4,85
3. bez. adm. gemeenten E.								
4. bez. onderwijs E.	108,227	0,552	70,975	0,362	16,862	0,086	196,0	13,06
5. bez. militair onderwijs E.	31,654	0,594	14,441	0,271	7,194	0,135	53,3	3,55
6. bez. C.O.O./O.C.M.W. E.	3,072	0,562	1,744	0,319	0,651	0,119	5,5	0,36
7. bez. sociale zekerheid H.	12,849	0,544	8,735	0,370	2,007	0,085	23,6	1,57
8. lopende aankopen H.	70,178	0,562	24,214	0,274	20,479	0,164	124,9	8,32
9. toeg. en bet. huur en afschr. H.	20,563	0,551	13,344	0,365	3,485	0,093	37,5	2,49
2.2. subsidies E.	26,550	0,531	18,300	0,366	5,150	0,103	50,1	3,33
2.3. netto overdr. aan het buitenland H.	5,844	0,562	2,849	0,274	1,705	0,164	10,4	0,69
2.4. intresten E.	65,425	0,392	48,067	0,288	53,408	0,320	166,9	11,12
2.5. sociale zekerheid								
1. pensioenen H.	111,619	0,529	74,694	0,354	24,687	0,117	211,0	14,05
2. ziekte en invaliditeit E.	99,457	0,535	66,924	0,360	19,520	0,105	185,9	12,38
3. werkloosheid H.	42,940	0,547	27,554	0,351	8,007	0,102	78,5	5,23
4. kinderbijslag en vakantiegeld H.	49,134	0,574	28,248	0,330	8,218	0,096	85,6	5,70
5. arbeidsongevallen E.	17,388	0,414	21,336	0,508	3,276	0,078	42,0	2,79
2.6. netto transferten aan gezinnen H.	43,253	0,561	25,212	0,327	8,635	0,112	77,1	5,13
Totaal uitgaven	789,352		511,631		199,808		1500,8	100
Saldo	- 2,637		-80,464		-16,946		-100,1	

Tabel 3 : De geregionaliseerde lopende rekening voor 1979

(mld. BF)

	Vlaanderen	Wallonië	Brussel	Rijk
<u>1977</u>				
Inkomsten	660,113	365,211	157,676	1.183,0
Uitgaven	649,061	421,033	160,206	1.230,30
Saldo	11,052	-55,822	- 2,530	- 47,30
<u>1978</u>				
Inkomsten	723,541	400,583	173,276	1.297,40
Uitgaven	722,436	466,053	180,811	1.369,30
Saldo	1,150	-65,470	- 7,535	- 71,90
<u>1979</u>				
Inkomsten	786,715	431,167	182,862	1.400,744
Uitgaven	789,352	511,631	199,808	1.500,791
Saldo	- 2,637	-80,464	-16,946	- 100,047

Het positief saldo van Vlaanderen werd in de daarop volgende jaren in versneld tempo afgebouwd.

Het vrij belangrijk deficit van Wallonië bij het begin van de beschouwde periode neemt gestadig toe, echter in mindere mate dan de aangroei van het nationaal deficit. Dit is vooral toe te schrijven aan de opvallende verslechtering van het Brussels gewest waarvan het deficit meer dan verzesvoudigde over de periode 1977-1979. Wat betreft de *evolutie* van de saldi mag men dus stellen dat de overheidsfinanciën in Vlaanderen en in Brussel in sterke mate beïnvloed werden door de *conjuncturele* achteruitgang daar waar de meer trendmatige achteruitgang van Wallonië op onderliggende *structurele* factoren wijst. In dit opzicht betekent 1978 een breukjaar voor Vlaanderen. Tot dan droeg dit gewest via het budgettair overschot bij tot de financiering van de deficitaire regio's, vooral dan tot Wallonië. Na 1978 bevindt ook Vlaanderen zich in de rode cijfers, zij het dan in een geringe mate in vergelijking tot de tekorten van Wallonië en van Brussel. Het aandeel van Vlaanderen in het totaal tekort van 1979 bedraagt slechts 2,6 pct. tegenover 80,4 pct. voor Wallonië en 17 pct. voor Brussel.

Het leek ons nuttig de saldi per hoofd van de bevolking te berekenen (zie tabel 4). Hiertoe werden de resultaten uit tabel 3 gedeeld door de bevolking per gewest.

Tabel 4 : Tekort op de lopende rekening per capita (in BF)

	Vlaanderen	Wallonië	Brussel	Rijk
1977	+ 1.985	- 17.361	- 2.427	- 4.815
1978	+ 205	- 20.309	- 7.322	- 7.308
1979	- 470	- 24.944	-16.680	-10.171

De resultaten voor 1979 kunnen als volgt worden geïnterpreteerd. Indien het rijksgemiddelde van het deficit, uitgedrukt per inwoner, in 1979 100 F bedroeg, dan liep het tekort in Wallonië, eveneens per inwoner, op tot 245 F tegenover 164 F in Brussel en 5 F in Vlaanderen. Anders uitgedrukt komt dit er op neer dat het tekort per inwoner in Wallonië 145 pct. boven het rijksgemiddelde ligt. Brussel situeert zich op 64 pct. boven het nationaal gemiddelde, daar waar Vlaanderen zich 95 pct. *beneden* dit gemiddelde bevindt.

Het zou verkeerd zijn uit het deficitair karakter van Vlaanderen na 1978 te besluiten dat er een einde is gekomen aan de interregionale transferten. De overheid doet immers beroep op leningen in binnen- en buitenland ten einde het tekort op haar lopende verrichtingen te financieren.

De aflossing en de intresten van deze leningen vallen ten laste van de toekomstige generaties in de drie gewesten. De gewesten dragen tot deze schulddeling bij in verhouding tot hun respectieve fiscale basis. In 1979 bedroeg het aandeel van Vlaanderen in de directe belastingen 56 pct. tegenover 29 pct. voor Wallonië en 15 pct. voor Brussel. *Op grond van het huidige Vlaamse aandeel in de opbrengst van de directe belastingen en van de stijgende trend van dit aandeel, kan men met zekerheid stellen dat de toekomstige generaties in Vlaanderen solidair zullen bijdragen tot de financiering van de huidige tekorten in Brussel en in Wallonië.*

III. ANALYSE EN INTERPRETATIE VAN DE GEWESTELIJKE OVERHEIDSREKENINGEN

3.1. Regionaal onevenwicht en geregionaliseerde overheidsrekeningen

De economische crisis die sedert 1975 in toenemende mate de Belgische economie treft, vertoont in regionaal opzicht een uiteenlopend beeld.

Op een dramatische wijze heeft deze crisis de structurele zwakheden van de Belgische economie aan het licht gebracht en dit zowel op sectorieel als op regionaal vlak. Het nationaal macro-economisch onevenwicht wordt m.a.w. vertaald in gewestelijke onevenwichten waarbij de structureel zwakkere regio het meest gevoelig is voor de conjuncturele inzinking en groeivertragingen van de voorbije jaren.

Ook al vertoont de Vlaamse economie tal van structurele schaduwkanten, toch mag worden gesteld dat Wallonië uit economisch-structureel oogpunt het zwakke gewest is. De grotere kwetsbaarheid van de Waalse economie is echter niet uitsluitend toe te schrijven aan de minder groeigerichte sectoriële structuur van dit gewest. Zo werd door P. De Grauwe uit een analyse van de kostencomponenten afgeleid dat het concurrentievermogen van de Waalse economie gevoelig verslechterde in het voorbije decennium (8). De tragere groeiprestaties van de Vlaamse economie zouden daarentegen in mindere mate te wijten zijn aan structurele factoren dan wel aan de vertraging van de wereldvraag.

Het regionaal onevenwicht komt ook duidelijk op de voorgrond in de regionale werkloosheidsgraden. In tabel 5 wordt de evolutie weergegeven van de volledige werkloosheid per gewest, in pct. van het aantal tegen werkloosheid verzekerden.

Tabel 5 : Regionale werkloosheidsgraad (in pct.)

	1971	1974	1975	1978	1979	1980
Wallonië	4,5	6,0	8,8	13,2	13,4	14,5
Vlaanderen	2,5	3,7	6,7	10,4	10,8	11,9
Brussel	1,8	3,1	6,2	10,7	10,8	11,7

Basis : Uitkeringtrekkende volledige werklozen
Tegen werkloosheid verzekerden (R.I.Z.I.V.) 30 juni
van elk jaar

Bron : R.V.A., Jaarverslagen.

Uit deze werkloosheidsgegevens blijkt dat het werkloosheidsniveau in Wallonië vóór de crisis omwille van structurele redenen reeds vrij hoog was in vergelijking tot de andere gewesten. De proportionele werkloosheidsstijging in Vlaanderen is echter belangrijker dan in Wallonië en verloopt nagenoeg parallel met de vertraging van de wereldhandel.

Het uiteenlopend patroon van de regionale onevenwichten komt ook tot uiting in de regionale macro-economische grootheden. Het regionaal saldo van de overheidsrekening is in dit opzicht een belangrijke indicator voor het weerstandsvermogen van de regio

t.o.v. de economische achteruitgang (9).

3.2. De invloed van de sociale zekerheid op de regionale budgettaire onevenwichten

De bedoeling van deze afdeling is tweevoudig. In de eerste plaats wordt nagegaan in welke mate het regionaal deficit ontbonden kan worden in een fiscale en in een parafiscale component. Dit is mogelijk door de Sociale Zekerheid te regionaliseren en af te zonderen van de (geregionaliseerde) overheidsrekening.

Vervolgens wordt een poging ondernomen om het conjunctuurgevoelig karakter van de regionale saldi te schatten door het invoeren van een zgn. conjunctuurneutrale werkhypothese.

(i) De bewering als zou het tekort van de sociale zekerheid de voornaamste bron zijn van het globale overheidsdeficit op nationaal niveau, lijkt op het intrappen van een open deur. Op regionaal vlak wordt de invloed van de sociale zekerheid op het budgettaire onevenwicht op ongelijkmatige wijze vertaald. Men mag vooropstellen dat de conjunctuurgevoelige regio's de grootste weerslag ondervinden van de werkloosheidscomponent op het saldo van de sociale zekerheid. Bovendien zuiver conjuncturele factoren, draagt de trendmatige evolutie onder invloed van de sterke expansie van de pensioenuitkeringen bij tot de groeiende tekorten van de sociale zekerheid in de jaren zeventig.

In tabel 6 wordt de geregionaliseerde sociale zekerheid voorgesteld evenals de lopende rekening per gewest, exclusief de Sociale Zekerheid.

De tekorten van de geregionaliseerde Sociale Zekerheid zijn in alle gewesten over de periode 1975-1979 opgelopen. In 1975 bedroeg het tekort van Vlaanderen 41,4 pct. van het totaal tekort, tegenover 54,2 pct. voor Wallonië en 4,4 pct. voor Brussel. Deze gewestelijke aandelen weerspiegelen de relatieve verhoudingen van de gewesten op het vlak van de werkloosheid (zie tabel 5) en van de demografische evolutie die m.b.t. de pensioenuitkeringen vooral voor Wallonië nadelig zijn (10).

De evolutie van de regionale aandelen in het tekort is nauw verbonden met de conjunctuurevolutie in elk gewest. Het aandeel in het totaal tekort liep in 1979 voor Vlaanderen op tot 46,1 pct. terwijl het aandeel van Wallonië daalde tot 44,6 pct. Opvallend is het sterk gestegen aandeel van Brussel : 9,3 pct.

De lopende rekening exclusief de sociale zekerheid vertoont in alle gewesten een overschot in de periode 1975-1979. In Vlaanderen is dit fiscaal surplus tussen 1975 en 1979 zelfs toegenomen

Tabel 6 : De geregionaliseerde sociale zekerheid en de resterende lopende rekeningen (mld. BF)

	De geregionaliseerde Sociale Zekerheid				De lopende rekeningen zonder Sociale Zekerheid			
	Vlaanderen	Wallonië	Brussel	Rijk	Vlaanderen	Wallonië	Brussel	Rijk
1975								
Inkomsten	164,940	93,379	35,581	290,900	353,970	193,775	94,256	642,901
Uitgaven	201,844	141,481	36,325	379,650	298,070	185,276	86,903	570,249
Saldo	-36,904	-48,102	-3,744	-88,750	55,900	8,499	7,353	71,752
1978								
Inkomsten	214,780	121,595	42,426	378,801	508,761	278,988	130,850	918,599
Uitgaven	296,018	201,400	59,181	556,599	426,418	264,653	121,930	813,001
Saldo	-81,238	-79,805	-16,755	-177,798	82,343	14,335	8,92	105,598
1979								
Inkomsten	227,934	129,042	45,024	402,-	558,781	302,125	137,838	998,744
Uitgaven	320,538	218,756	63,708	603,002	468,814	292,875	136,100	897,789
Saldo	-92,604	-89,714	-18,648	-201,002	89,967	9,250	1,738	100,955

Bron : Tabellen 1 en 2

met 61 pct. Het overschot van Wallonië stagneert na een heropleving in 1978, daar waar het surplus in Brussel sinds 1978 gevoelig daalt.

Indien men de regionale saldi van de sociale zekerheid afweegt tegen de strikt fiscale saldi (deze van de lopende rekening zonder Sociale Zekerheid), dan valt het op dat Vlaanderen tot 1978 in staat bleek met het fiscaal surplus het sociale zekerheidstekort te dekken. Het fiscaal overschot van Wallonië bleek daarentegen gedurende de ganse periode ruimschoots ontoereikend om het tekort van de sociale zekerheid op te vullen.

- (ii) De vraag kan worden gesteld of bij een ongewijzigde conjunctuur het regionaal patroon van de tekorten in de Sociale Zekerheid grondig zou afwijken van wat, volgens de resultaten van tabel 7 wordt vastgesteld.

Ten einde een "conjunctuurneutraal" beeld te verkrijgen van de Sociale Zekerheid werd uitgegaan van de werkloosheidsuitkeringen per gewest in 1974, het laatste jaar van de meest recente hoogconjunctuur (11). Vervolgens werd ondersteld dat de gewestelijke werkloosheidsuitkeringen zouden evolueren aan hetzelfde ritme als dit van de totale publieke consumptie in elk gewest. Door het invoeren van deze onderstelling nemen de werkloosheidsuitkeringen na 1974 toe volgens een trendmatige evolutie die nagenoeg ongevoelig is voor de conjunctuurinzinking na 1974. In tabel 7 worden de "conjunctuurneutrale" saldi vergeleken met de saldi van de lopende rekening, exclusief de Sociale Zekerheid uit tabel 6.

Tabel 7 : Conjunctuurneutrale regionale saldi van de Sociale Zekerheid en saldi lopende rekening, exclusief Sociale Zekerheid in 1979 (mld. BF)

	Vlaanderen	Wallonië	Brussel	Rijk
a) Conjunctuurneutraal S.Z. saldo	-69,890	-76,197	-14,514	-160,601
b) Saldo lopende rekening exclusief S.Z.	89,967	9,250	1,738	100,955
Som (a) + (b)	20,077	-66,947	-12,776	-59,646

Uiteraard liggen de saldi van de Sociale Zekerheid in deze hypothetische situatie gevoelig beneden de berekende saldi in tabel 6. Zowel in absolute als in relatieve zin is de inkrimping van dit

saldo het sterkst in het Vlaamse en Brusselse gewest : nagenoeg 25 pct. voor Vlaanderen, 22 pct. voor Brussel en 15 pct. voor Wallonië.

Deze raming van het conjunctuurneutrale karakter van de Sociale Zekerheid is echter niet zonder tekortkomingen. In de eerste plaats wordt abstractie gemaakt van de evolutie van de structurele werkloosheidscomponent. Vervolgens wordt geen rekening gehouden met de conjuncturele weerslag op de werkloosheidsbijdragen die de ontvangstenzijde van de Sociale Zekerheid beïnvloedt.

Rekening houdend met deze beperkingen mag men toch stellen dat de verslechtering van de overheidsfinanciën, in het bijzonder van de sociale zekerheid, voor Vlaanderen in belangrijke mate is toe te schrijven aan het conjunctuurgevoelig karakter van dit gewest. Dit geldt ook, maar in mindere mate, voor Brussel en Wallonië waar factoren van meer structurele aard de bovenhand hebben. De relatief grotere conjunctuurgevoeligheid van Vlaanderen biedt echter geen volledig sluitende verklaring voor het afbrokkelend budgettaire surplus en het deficit na 1978. De demografische ontwikkeling in Vlaanderen is van die aard dat haar beroepsbevolking nog relatief sterk aangroeide in de jaren zeventig waardoor de druk op de arbeidsmarkt versterkt werd (12). Deze structurele factor is niet zonder belang bij het interpreteren van de saldi van de Sociale Zekerheid in Vlaanderen.

Bovenstaande bedenkingen kunnen worden geïnterpreteerd als een pleidooi voor een geregionaliseerde Sociale Zekerheid. Dit is geenszins de bedoeling geweest van deze analyse. Wel werd het nuttig geacht het conjunctuurgevoelig karakter van de Sociale Zekerheid, in het bijzonder van de werkloosheidsuitkeringen, op regionaal vlak aan te duiden.

Overigens worden in tal van federale staten de louter *herverdelende* takken van de Sociale Zekerheid federaal (d.i. nationaal) georganiseerd. Dit geldt alleszins voor de arbeidsgebonden uitkeringen en bijdragen van de werkloosheids- en pensioensector.

Voor wat de ziekte- en invaliditeitsverzekering, de arbeidsongevallen en de kinderbijslagen betreft zijn de *economische* argumenten voor een federale aanpak minder overtuigend. Het gaat hier om *persoons- of gezinsgebonden* bijdragen en uitkeringen die op een efficiënte wijze gewestelijk georganiseerd kunnen worden. Voor de takken "Ziekte en invaliditeit" en "Arbeidsongevallen" is het *verzekeringsaspect* van overwegend belang. Men kan voor deze takken bezwaarlijk het herverdelingsargument inroepen om het behoud op nationaal vlak te verdedigen.

3.3. Regionale versus nationale invloeden

De gewestelijke saldi van de lopende rekeningen zijn, uit technisch oogpunt bekeken, het resultaat van enerzijds de nationale inkomsten- en uitgavencomponenten en anderzijds van de verdeelsleutels per component.

Deze verdeelsleutels kunnen worden opgevat als indicatoren van de relatieve economische positie van de gewesten. Voor de inkomstenzijde van de lopende rekening is deze interpretatie ondubbelzinnig : naarmate de economische positie van een gewest verbetert en het regionaal inkomen per capita relatief t.o.v. de andere gewesten stijgt, mag men verwachten dat het aandeel van de inkomensgebonden belastingen en para-fiscale bijdragen ook toeneemt. In geval van een economische recessie zullen de fiscale en parafiscale inkomsten uit het gewest met het grootste weerstandvermogen eveneens relatief toenemen.

Aan de uitgavenzijde gaat de voorgestelde interpretatie minder goed op in de mate dat de uitgavenposten b.v. gebonden zijn aan de demografische evolutie (pensioenen, kinderbijslag). Voor wat de subsidies aan ondernemingen en de werkloosheidsuitkeringen betreft, bestaat er een eenduidig verband tussen de verdeelsleutels en de economische situatie van de gewesten.

Op het vlak van de verdeelsleutels is de gewestelijke evolutie vrij heterogeen. Vlaanderen verbetert b.v. haar relatieve positie in de periode 1975-1978 voor de directe belastingen op het gezinsinkomen, maar gaat achteruit in de sectoren "pensioenen" en "werkloosheid" van de Sociale Zekerheid.

Wallonië handhaaft haar positie aan de zijde van de inkomensleutels en schuift enkele percentagepunten vooruit in de sectoren van de Sociale Zekerheid waar Vlaanderen verzwakt (pensioenen en werkloosheid).

Brussel verzwakt inzake de inkomstenbelasting van de gezinnen en handhaaft nagenoeg haar relatieve positie aan de uitgavenzijde.

Ten einde de invloed van de verdeelsleutels en van de nationale inkomsten- en uitgavenposten op het eindresultaat af te zonderen werd een zgn. "shift and share" analyse toegepast. Deze bestaat erin dat de evolutie van de saldi in de periode 1975-1979 wordt uitgesplitst in drie componenten (13).

In de eerste plaats wordt de sleutelcomponent afgezonderd bij ongewijzigde nationale bedragen voor uitgaven en inkomsten.

Vervolgens komt de bedragencomponent aan bod bij ongewijzigde sleutels. Ten slotte blijft er een restterm over die het resultaat is van gewijzigde sleutels én bedragen.

In tabel 8 worden de resultaten van deze analyse samengevat.

Tabel 8 : Sleutel- en bedragencomponenten van de wijzigingen in de regionale componenten van de lopende rekening

	Vlaanderen	Wallonië	Brussel
sleutelcomponent ($\Delta S.B$)	+ 19,3	+ 74,5	- 20,6
bedragencomponent ($\Delta B.S.$)	-113,4	-110,7	- 65,1
restcomponent ($\Delta S. \Delta B$)	- 5,9	- 63,8	- 14,3
Totaal	-100,0	-100,0	-100,0

Bron : Tabel 1 en 2; tabel 35 in het 1976-1978 rapport, p. 24-25

De resultaten in deze tabel kunnen als volgt worden geïnterpreteerd. Van elke 100 BF waarmee het saldo van de lopende rekening van elk gewest achteruitgaat (d.i. de daling van het surplus of toename van het deficit) is een deel, x_F , toe te schrijven aan de wijziging in de relatieve positie, zoals weergegeven door de sleutelcomponent ($\Delta S.B$). Een ander deel, y_F , is te wijten aan de wijziging in de nationale bedragen ($\Delta B.S$). Ten slotte is er een restpost ($\Delta S \Delta B$) die de wisselwerking tussen de sleutelcomponent en de bedragencomponent opvangt.

Voor Vlaanderen is de afbrokkeling van het batig saldo vooral toe te schrijven aan de minder gunstige ontwikkeling van de nationale overheidsfinanciën (de bedragencomponent). Deze nationale factor overschaduwde volledig de matige verbetering van de relatieve positie op het vlak van de verdeelsleutels.

Voor Wallonië zou men van een tegengestelde evolutie in de achteruitgang kunnen spreken. Hier is de nationale invloed nog wel dominant, alhoewel de relatieve verbetering van de sleutels aanzienlijk is. De wisselwerking tussen sleutels en nationale evolutie is opvallend hoog (nl. -63,8). Dit heeft te maken met het feit dat de relatieve positie van Wallonië verbetert voor uitgavenposten die op nationaal vlak sterk aangroeien, m.n. de pensioen- en werkloosheidsuitkeringen. De achteruitgang van Brussel manifesteert zich op alle vlakken, met een overwicht van de nationale factor.

Globaal genomen zou men kunnen stellen dat de achteruitgang van de regionale saldi hoofdzakelijk toe te schrijven is aan de toenemende verslechtering van de nationale overheidsfinanciën. De

relatieve achteruitgang van Brussel is hierbij opvallend. Hierbij dient evenwel de nadruk te worden gelegd op het theoretisch karakter van deze componenten-analyse. De zgn. "nationale" evolutie wordt immers grotendeels bepaald door de economische ontwikkeling van de gewesten, zodat in feite de nationale en regionale ontwikkeling samensmelten tot één economische realiteit.

IV. BESLUIT

De neergaande conjunctuur en de toenemende ontwrichting van de overheidsfinanciën hebben hun stempel gedrukt op de evolutie van de lopende rekening van de gewesten gedurende de periode 1975-1979. Voor Vlaanderen is 1978 het breukjaar. In de voorgaande jaren van de recessie realiseerde dit gewest een overschot dat bijdroeg tot de financiering van de tekorten in de overige gewesten. Vanaf 1979 wordt ook Vlaanderen deficitair alhoewel haar aandeel in het totaal tekort bescheiden is, nl. 2,6 pct. tegenover 80,4 pct. voor Wallonië en 17 pct. voor Brussel. Uit de analyse van de regionale saldi is gebleken dat de verslechtering van de overheidsfinanciën in Vlaanderen en in Brussel hoofdzakelijk van conjuncturele aard is, daar waar de trendmatige ontwikkeling van het relatief belangrijk deficit in Wallonië op onderliggende structurele factoren wijst.

In elk gewest kan de bron van het totaal deficit in 1979 worden toegeschreven aan het tekort van de geregionaliseerde Sociale Zekerheid. De ongunstige evolutie van de werkloosheid speelt hier uiteraard een belangrijke rol. Toch werd door het invoeren van de zgn. conjunctuur-neutrale onderstelling duidelijk aangetoond dat de conjuncturele factor niet kan worden ingeroepen om het tekort van Wallonië in de Sociale Zekerheid ook bij het begin van de recessie te verklaren.

Bij de aanvang van deze studie werd de nadruk gelegd op haar beperkt karakter. Omwille van het ontbreken van bepaalde statistische gegevens voor het jaar 1979 diende voor tal van posten een extrapolatie van de sleutels van de voorgaande jaren doorgevoerd. Ook ontbrak het nodige materiaal om een sluitende regionalisering van de overheidsinvesteringen voor 1979 te berekenen. Hierbij dient wel opgemerkt dat het erg onwaarschijnlijk is dat voor deze post de verdeelsleutel die voor de periode 1975-1978 werd toegepast (nl. 50,2 pct. voor Vlaanderen, 37,8 pct. voor Wallonië en 12 pct. voor Brussel) in de loop van 1979 op een bruske wijze zou omslaan in één of andere richting. Het is evenwel de bedoeling de overheidsinvesteringen in de nabije toekomst in de analyse te betrekken.

VOETNOTEN

- (1) P. VAN ROMPUY, A. VERHEIRSTRAETEN, Regionale herverdelings- en financieringsstromen, *Leuvense Economische Standpunten*, Departement Economie, nr. 14, 1979; P. VAN ROMPUY, A. VERHEIRSTRAETEN, F. UYTTEBROUK met medewerking van J. PACOLET, *De regionalisering van de overheidsontvangsten en -uitgaven en de interregionale financiële stromen, 1975-1978*, Centrum voor Economische Studiën, Leuven, 1980, 110 p.
- (2) De nationale inkomsten en uitgaven die in deze bijdrage regionaal worden uitgesplitst komen voor in de "Lopende Verrichtingen van de Overheid" voor 1979 die een onderdeel vormen van de nationale rekeningen. De bedragen die hier ge-regionaliseerd worden kunnen bijgevolg niet zonder meer als begrotingsposten worden geïnterpreteerd. Het onderscheid tussen de nationale boekhouding en de begrotingsverrichtingen is hier relevant.
- (3) D. WEISERBS en A. KERVINJN DE LETTENHOVE, *Essai de répartition régionale des comptes de l'état*, Bulletin de l'IRES, nr. 58, 1980 en : *Essai de répartition régionale du compte des particuliers*, Bulletin de l'IRES, nr. 59, 1980.
- (4) M. MAREE, La capacité financière de l'économie Wallonne : l'approche de la comptabilité régionale, in Referaten van het IVde Congres van de franstalige Belgische economen, *Les conditions de l'initiative économique*. Commission de Base, p. 57-107.
- (5) De groep Molière, *Interregionale economische relaties in België en financiële aspecten van de staatshervorming*, Brussel, oktober 1980, 24 p.
- (6) P. VAN ROMPUY, A. VERHEIRSTRAETEN en F. UYTTEBROUK, *op.cit.*
- (7) P. VAN ROMPUY, A. VERHEIRSTRAETEN en F. UYTTEBROUK, *op.cit.*, p. 33.
- (8) P. DE GRAUWE, Aspecten van de economische achteruitgang van Wallonië, *Tijdschrift voor Economie en Management*, nr. 2, p. 225-243.
- (9) P. VAN ROMPUY en A. VERHEIRSTRAETEN, Regional Imbalance and Interregional Transfers in Belgium, paper voorgebracht op de Learned Societies Conference te Halifax, Canada, mei 1981, C.E.S., 18 p.

- (10) Zie het rapport 1975-1978, p. 14-17.
- (11) De regionale verdeling werd geput uit D. WEISERBS en A. KERVIJN de LETTENHOVE, *Essai de répartition régionale du compte des particuliers*, Bulletin de l'IRES, nr. 59, p. 9.
- (12) De beroepsbevolking steeg in Vlaanderen tussen 1970 en 1977 met 7,3 pct. tegenover 4,9 pct. in Wallonië. Zie P. DE GRAUWE, *op.cit.*, p. 227.
- (13) Formeel kan men de "shift and share" methode als volgt voorstellen :

Stel :

B_0 : de bedragen in het basisjaar 1975

B_1 : de bedragen in het eindjaar 1979

S_0 : de sleutel in het basisjaar

S_1 : de sleutel in het eindjaar

$\Delta S, \Delta B$: de wijzigingen in sleutels resp. bedragen

De wijziging in het inkomsten of uitgaventotaal per gewest tussen 1975 en 1979 kan nu als volgt worden geschreven :

$$B_1 S_1 - B_0 S_0 = \Delta B(S_0) + \Delta S(B_0) + \Delta S \Delta B$$

